

WSRW-rapport september 2017

Sverige och plundringen av Västsahara

Vad gör Sverige för att förhindra svensk kommersiell aktivitet i ockuperade Västsahara?

Publicerad

27 september 2017, Stockholm

ISBN

978-82-93425-21-2 (DIGITAL)

978-82-93425-22-9 (PRINT)

Design

Lars Høie

Layout

Max Gustavsson

Bilder

Juan Obregón (s. 1), Trygve Utstumo (s. 2, 7), Creative Commons/Holger Ellgaard (s. 4), Rick Vince (s. 5), Greenpeace (s. 6), Saharawi Campaign Against the Plunder (s. 9), Equipe Media (s. 11), Axfod (s. 16)

Rapporten får användas fritt i tryckt eller digital form. Synpunkter och frågor kring rapporten skickas till coordinator@wsrw.org

Western Sahara Resource Watch (WSRW) arbetar i solidaritet med det västahariska folket med att undersöka och bedriva kampanjer mot Marockos resursplundring i Västsahara. WSRW är en helt oberoende internationell utomparlamentarisk organisation med säte i Bryssel.

www.wsrw.org

www.twitter.com/wsrw

www.facebook.com/wsrw.org

www.instagram.com/wsrw_org

För att kunna fortsätta våra efterforskningar och öka intensiteten i våra internationella kampanjer behöver vi på WSRW din hjälp. Läs mer om hur du kan bidra på www.wsrw.org.

Den här rapporten har tagits fram i samarbete med Emmaus Stockholm, Emmaus Gävleborgs Biståndsgrupp, Brödet & Fiskarna, Svenska Västsaharakommittén, Tidskriften Västsahara och Kommittén för Västsaharas kvinnor. Rapporten är helt eller delvis finansierad av Sida, Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete. Sida delar inte nödvändigtvis de åsikter som här framförs. Ansvaret för innehållet är uteslutande författarens.

EMMAUS
STOCKHOLM

SVENSKA
VÄSTSahasKOMMITTÉN

Svenska affärsintressen är aktiva i Västsahara inom flera sektorer, från att stödja Marockos plundring av icke-förnybara resurser i området till att ordna kitesurfingresor. Turisten på bilden sågs i Dakhla i södra delen av det ockuperade territoriet. Men har de svenska företagen sökt tillstånd från territoriets FN-godkända representanter?

Sammanfattning

Gör den svenska regeringen tillräckligt för att försvara rätten till självbestämmande för det västsahariska folket? Uppfyller Sverige sina internationella åtaganden? Den här rapporten beskriver hur den svenska företagssektorn och Sveriges regering förhåller sig till kommersiell verksamhet i och i relation till Västsahara, Afrikas sista koloni.

Den 21 december 2016 konstaterade EU-domstolen att handels- och associeringsavtal mellan EU och Marocko inte ska omfatta Västsahara om inte det västsahariska folket har gett sitt samtycke. Varken Marocko eller EU gör något för att inhämta ett sådant samtycke. Trots detta är flera svenska företag idag involverade i Västsahara – genom att tillhandahålla viktiga komponenter för Marockos fosfatplundring, driva marockanska fiskefartyg och locka internationella turister till "södra Marocko", samt förse hela ockupationsekonomin med oljeprodukter. Verksamheten har pågått i flera år trots kritik från civilsamhället och exponering i medier.

Hur ställer sig då den svenska regeringen till den här inblandningen?

Svenska statliga institutioner som arbetar med att främja handel får av allt att döma ingen vägledning från utrikesdepartementet om Västsahara eller hur man ska förhålla sig till EU-domen. Följden av den uteblivna vägledningen från regeringshåll blir, som denna rapport påvisar, att svenska institutioner får klara sig själva när det gäller att tolka internationell lagstiftning med hänsyn till Västsahara. Svenska Exportkreditnämnden (EKN) framhåller tydligt att man inte kan erbjuda stöd till företag som vill verka inom territoriet, men de flesta andra institutioner är vaga i sina uttalanden och ger intryck av att det hela är en hypotetisk fråga.

Svenska utrikesdepartementet tycks inte ha utfärdat några som helst råd om hur företag ska förhålla sig till territoriet eller till domen.

Det är varken tillräckligt eller ansvarsfullt av regeringen att låta företagssektorn och de statliga finansieringsorganen själva tolka och tillämpa de internationella lagarna – det finns ett behov av att fastslå hur detta ska göras. Sådana riktlinjer skulle ge de svenska företagen den tydlighet man behöver och omsätta Sveriges internationella åtaganden i praktik.

Svenska intressen i Västsahara

Atlas Copco

Atlas Copco spelar en avgörande roll i Marockos plundring av Västsaharas konfliktmineraler. Marocko tjänar omkring 200 miljoner USD per år på illegal export av fosfatmineraler från det ockuperade territoriet. Köpare av denna råvara har svartlistats av svenska banker och pensionsfonder. Ett av företagen som möjliggör handeln är dock Atlas Copco.

Atlas Copcos inblandning inleddes 2008 när det svenska företaget sålde två borrhjor till marockanska statens fosfatföretag OCP, som skulle användas i Bou Craa-gruvan i ockuperade Västsahara. När leveransen avslöjades 2013 hävdade Atlas Copco att man har "ökat sina ansträngningar för att upptäcka och se till att ingen framtida direkt eller indirekt försäljning i dessa regioner går till projekt som kan bryta mot internationell lag". Vad det egentligen innebär förblir oklart. De tolkningar av internationell lagstiftning som publicerats på Atlas Copcos hemsida är felaktiga.

Företaget svarar inte på frågor om sin roll i underhållet av utrustningen som man sålde redan 2008. Man undviker även frågor om ett eventuellt tillbakadragande. Från 2013 till 2017 låg falsk information om ett planerat möte med intressenter uppe på företagets hemsida. Företaget avböjer personliga möten med organisationer och svarar inte på huruvida man kan tänka sig att hålla ett möte med västsaharier eller har för avsikt att göra det.

Ett mejl från Atlas Copco den 10 april 2017 uppger att "Atlas Copco säljer produkter till en marockansk kund som också har en gruva placerad i Västsahara". Detta tyder på att företaget fortfarande tillhandahåller produkter till OCP:s verksamhet i territoriet.

"Atlas Copco följer alltid samtliga lagar, bestämmelser och sanktioner för handel fullt ut. Vi har ingen ny information att ge om den aktuella verksamheten eller kunden" blev Atlas Copcos kortfattade svar på 15 detaljerade frågor från WSRW. Företaget har upprepat i två mejl att man inte kan ge någon ytterligare information.¹

Wisby Tankers AB

Det svenska rederiet Wisby Tankers har blivit en viktig leverantör av oljeprodukter till ockuperade Västsahara sedan 2010.

En rapport som publicerades av WSRW i samarbete med Emmaus Stockholm 2014 visade att två kemikalietankfartyg gick i skytteltrafik mellan det ockuperade territoriet och olika raffinaderier i Spanien.² Varje dag levererar det Lidköpingsbaserade företaget en halv miljon liter oljeprodukter till Västsahara. Produkterna används av marockansk militär, myndigheter och företag.

Nya beräkningar som gjordes av WSRW i maj 2017 visar att Wisby Tankers inblandning i territoriet har varit oförändrat sedan dess.³ Ett tredje fartyg togs i drift 2017.

Företaget framhåller att det inte finns några befintliga sanktioner från FN eller EU. "Det skulle bli problematiskt för ett företag som arbetar med världsomspännande oljetransporter att upphöra med verksamheten i områden där det finns motstridiga politiska intressen", kommenterade Wisby Tankers till WSRW 2014. WSRW skrev till Wisby Tankers 2017 och bad att få veta om företaget hade fått västsahariernas samtycke, men väntar fortfarande på svar.⁴

Fiskebäck, Göteborg

Aktivister från Greenpeace
försökte stoppa de olagliga
fiskefartygen i Göteborgs hamn
2008.

Fiskefartyg och besättningar från Göteborgsområdet har bedrivit fiske i Västsaharas farvatten i flera decennier.

Två av fiskeföretagen i Fiskebäck, ett litet samhälle utanför Göteborg, dömdes 2015 i Hovrätten för att ha bedrivit illegalt fiske i vattnen utanför territoriet.

Företaget dömdes till 4 miljoner kronor i böter. Vinsten, som hade tjänats in under 13 månaders fiske med två fartyg mellan april 2007 och maj 2008, uppgick till minst 20 miljoner kronor.

Företaget dömdes för att de saknade tillstånd från svenska/europeiska myndigheter våren 2007. Fiskeavtalet mellan EU och Marocko (FPA) hade nyss trätt i kraft och dåvarande svenska Fiskeriverket blev omedelbart kontaktade av EU-kommissionen. Dessutom hade Sverige röstat emot avtalet 2006 eftersom man ansåg att fiskeverksamheten i Västsahara bröt mot internationell lagstiftning.

De två åtalade männen hävdade att de hade privata avtal med en marockansk fiskfabrik och innehavare av fiskelicenser om att underlätta utvecklingen av en modern fiskeflotta från Dakhla och att fartygen bara var hyrda.

- Jag har inte upplevt illegal fiskeverksamhet med sådana volymer och till ett sådant värde på 20 år, uppgav åklagare James von Reis. Rättsprocessen tog nästan åtta år.

Flera svenska fiskefartyg har sålts till Marocko och svensk personal reser till Dakhla i skift för att arbeta ombord på båtarna.

Många av de "svenska" fartygen som Mist, Miftah, Polar, Zander och Midsjo är fortfarande aktiva utanför Dakhlas kust, men har flaggats om eller sålts till marockanska intressen. Fiskare från Göteborgsområdet fortsätter att bemanna fartygen i Dakhla än idag. Den svenska exporten av gamla fiskefartyg till Västsahara lyftes fram i en rapport från Greenpeace 2013.⁵

Svenska surfare

Den svenska researrangören kite.se, som anordnar kitesurfingresor, har under de senaste åren sålt resor till staden Dakhla i ockuperade Västsahara.

Under 2017 skickade WSRW tre mejl till kite.se där man frågade vem som har gett företaget tillstånd att organisera och sälja resor till territoriet, varför Dakhla uppges ligga i "Marocko" i deras informationsmaterial och hur företaget bedömer att man bidrar till att legitimera och normalisera marockanska anspråk på området genom sin marknadsföring och verksamhet.⁶ Företaget har inte svarat men korrigerat terminologin i sina informationskanaler.

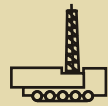
Stockholm Kiteboardcenter bjuder också in till kitecamps i Dakhla. WSRW har tre gånger ställt frågan om det är Stockholm Kiteboardcenter som organiserar resorna, men har hittills inte fått något svar.⁷

Inget tillstånd tycks ha inhämtats från det väst-sahariska folket.

Wisby Tankers AB

Transporterar oljeprodukter till terminaler i El Aaiun och Dakhla mitt i ockuperade Västsahara.

Atlas Copco AB

Levererar och underhåller viktig utrustning till fosfatgruvan Bou Craa, som kontrolleras av ockupationsmakten. Fosfatexporten från gruvan i det ockuperade territoriet ger Marocko intäkter på över 200 miljoner USD årligen.

Fiskare från Göteborg

Bemannar fartyg som avseglar från Dakhla.

Kite.se

Marknadsför och säljer kitesurfingresor till Dakhla.

Svenskarnas problematiska pensioner

De statliga AP-fonderna investerar tungt i Västsahara.

Investeringarna är uppdelade på olika separata fonder. Första, andra, fjärde och sjunde AP-fonden har placerat pengar i företag som är verksamma i det ockuperade territoriet. Dessa företag är Atlas Copco, Siemens och Continental, som alla levererar viktiga komponenter till Marockos illegala fosfatindustri, Enel, som bygger energiinfrastruktur i territoriet och Glencore, som har licens för oljeprospektering offshore.

Aktuella siffror för AP-fondernas innehav visar att investeringarna i aktier och obligationer i dessa företag totalt uppgår till 11,5 miljarder kronor.⁸ Den överlägset största investeringen är den i Atlas Copco på 9,2 miljarder kronor. De övriga är 1,1 miljarder i Siemens, 441 miljoner i Enel, 648 miljoner i Glencore och 64 miljoner i Continental.

Dessutom har AP-fonderna investerat i marockanska statsobligationer. För närvarande har landet 1,9 miljoner obligationer till ett värde av totalt 16,8 miljoner SEK.⁹ Den första investeringen i marockanska statsobligationer gjordes 2013, då 900 000 obligationer köptes för totalt 5,3 miljoner SEK. 2014 ökade denna siffra till 7,1 miljoner obligationer med ett värde på totalt 56,7 miljoner SEK. Samtliga dessa tillgångar avyttrades 2015, men på våren 2016 gjordes nya investeringar i obligationer, på i stort sett samma nivå som idag.

De statliga AP-fonderna har placerat över 10 miljarder kronor i företag som underlättar Marockos illegala plundring av fosfatmineral i Västsahara genom att tillhandahålla infrastruktur, energiförsörjning eller borrrustning. Ett av dem är det tyska företaget Siemens. Bilden till höger visar västahariska flyktingar som protesterar mot Siemens stöd till ockupationen av deras land.

Afrikas sista koloni

2017

FN uppmanar parterna att träffas och förhandla. Marocko ockuperar fortfarande större delen av Västsahara och vägrar att delta i samtala som skulle kunna leda till att rätten till självbestämmande utövas. Marocko och EU ignorerar EU-domstolens dom och förhandlar fram ett nytt avtal som ska inkludera Västsahara. En sydafrikansk domstol fattar ett historiskt beslut som tilldömer Polisario äganderätten till en fosfatlast som Marocko försökt exportera till Nya Zeeland men som fastnat i Sydafrika.¹⁸

2016

EU-domstolen fastslår att Västsahara inte kan inkluderas i handelsavtal mellan EU och Marocko utan samtycke från territoriets representant, med hänvisning till de FN-resolutioner som anger Polisario som representant.

2007

Förhandlingar mellan parterna inleds. Marocko blockerar först samtalen för att sedan från 2012 helt vägra att delta i förhandlingarna.

2002

FN:s rättschef, svensken Hans Corell, avger ett rättsligt utlåtande för FN:s säkerhetsråd om att eventuell vidare oljeutforskning i Västsahara måste ske i enlighet med det västsahariska folkets önskemål och intressen.

1960

FN antar resolution 1514 (XV) och 1541 (XV) om självständighet för koloniserade länder och folk.

1966

FN uppmanar kolonialmakten Spanien att under FN:s övervakning genomföra en folkomröstning i Västsahara i enlighet med rätten till självbestämmande.

1975

En FN-ledd utredningskommission som besökt Västsahara finner fullt stöd för självständighet. Inga fraktioner som stödde grannländernas territoriella krav påträffades.

Den Internationella domstolen konstaterar att territoriet varken tillhörde Marocko eller Mauretaniens innan den spanska koloniseringen.

Marocko och Mauretaniens invaderar området. Halva befolkningen tvingas fly under de följande månaderna. Fördömande från FN:s säkerhetsråd.

1976

Spanien drar sig formellt tillbaka utan att ha fullgjort sina förpliktelser. Befrielseörelsen Polisario deklarerar den Sahariska arabiska demokratiska republiken (SADR).

Västsahara är inte en del av Marocko. FN bedömer det som ett icke-självstyrande territorium - ett område som ännu inte har avkoloniserats.

Det är ett grundläggande krav inom internationell rätt att utveckling i ett icke-självstyrande territorium, så som Västsahara, inte kan genomföras om det inte finns ett godkännande från områdets folk och att den gagnar dem. Ett rättsutlåtande från FN:s avdelning för juridiska ärenden, lett av svenske Hans Corell, adresserade år 2002 specifikt dessa frågor.¹⁰ I oktober 2015 uttryckte FN:s kommitté som ser över staters implementering av konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter, oro över att västsaharier är särskilt drabbade av fattigdom. Kommittén uppmanade Marocko att respektera västsahariernas rätt till fritt och informerat samtycke i förväg, när det gäller utvinningen av deras resurser.¹¹ Ett år senare bekräftade FN:s kommitté för mänskliga rättigheter kravet på att "inhämta deras föregående, frivilliga och informerade samtycke till genomförande av utvecklingsprojekt och [resurs-]utvinningsverksamhet".¹²

Afrikanska Unionen (AU) utfärdade 2015 ett rättsutlåtande som konstaterade att "det västsahariska folket och deras legitima representanter måste inte bara bli tillfrågade, men måste även godkänna och delta i att nå en överenskommelse som involverar utvinningen av naturresurser från det västsahariska territoriet".¹³ Afrikanska Unionens freds- och säkerhetsråd har fördömt exploateringen av Västsaharas naturresurser, och kallat det "en fientlig handling som sannolikt vidmakthåller konflikten och kolonialism i Västsahara."¹⁴ De indikerade att företag som är verksamma i Västsahara inte kommer att vara välkomna i andra medlemsstater i AU.¹⁵

Ingen stat i världen erkänner idag Marockos anspråk på Västsahara. 2014 fastställde en av Spaniens högsta domstolar att Spanien fortfarande är den formella administrativa makten, eftersom de aldrig avkoloniserade landet.¹⁶ EU-domstolen ger samma utlåtande i sin dom från december 2016, där man framhåller att Västsahara är "åtskilt och avgränsat" från Marocko. Som en följd av detta beordrade domstolen att jordbruksavtalet mellan EU och Marocko skulle upphöra att tillämpas på Västsahara.¹⁷

1979

Mauretaniens drar sig tillbaka och Marocko invaderar området som tidigare låg under Mauretaniens kontroll. FN fördömer den marockanska ockupationens utvidgning.

1991

Eldupphör. Parterna kommer överens om att organisera en folkomröstning om självständighet och FN:s styrka MINURSO (UN Mission for The Referendum in Western Sahara) skickas till området.

2000

MINURSO:s förteckningar över röstberättigade avslutas. Efter 8 år av förseningar uttalar Marocko att de inte vill ha en folkomröstning trots allt.

Situationen för de mänskliga rättigheterna i Västsahara är kritisk. Den värsta incidenten på senare tid inträffade i juli 2017, då en marockansk domstol bekräftade de hårda domar som utfärdats av en militärdomstol mot en grupp på 25 västsahariska aktivister.

Internationella observatörer beskriver domen som exceptionellt hård och riktar skarp kritik mot bristen på bevis mot de dömda västsaharierna. Den så kallade Gdeim Izik-gruppen hade tidigare gripits och dömts i samband med marockanska arméns upplösning av Gdeim Izik-lägret, ett stort protestläger som fördömde den sociala och ekonomiska marginaliseringen av västsaharier i deras ockuperade hemland. Den 8 november 2010 gick marockanska säkerhetsstyrkor in och förstörde lägret vilket ledde till våldsamma sammandrabbningar mellan säkerhetsstyrkorna och de västsahariska demonstranterna.

De 25 männen greps och åtalades för att ha anstiftat eller deltagit i våld mot säkerhetsstyrkorna vilket "hade en uppsåtligt dödlig utgång" samt för delaktighet i en kriminell organisation. Allihop är emellertid kända som aktivister för västsahariernas rättigheter eller självständighet.

Hela gruppen dömdes först av en militärdomstol i februari 2013, utifrån vittnesmål som framtvingsats med tortyr. De flesta fick stränga domar från 20 års fängelse upp till livstid. Den 27 juli 2016 beslutade Marockos kassationsdomstol (jämförbar med Högsta domstolen) att Gdeim Izik-fångarna skulle få en civil rättegång inför appellationsdomstolen i Salé. De flesta i gruppen hade då redan suttit fängslade i mer än sex år.

Västsaharier protesterar utanför domstolen i Salé, Marocko, under rättegången mot ledande västsahariska aktivister 2017.

Vad säger EU-domen?

I december 2016 avgav EU-domstolen en prejudicerande dom som fastslog att inget handels- eller associationsavtal mellan EU och Marocko kan omfatta Västsahara. Det tog flera år att komma fram till domen. I november 2012 hade Polisario väckt talan inför domstolen och yrkat på ogiltigförklaring av EU:s beslut om att utöka sitt befintliga frihandelsavtal med Marocko till att omfatta ömsesidiga liberaliseringsåtgärder angående jordbruksprodukter, bearbetade jordbruksprodukter, fisk och fiskeriprodukter.¹⁹ Eftersom Västsahara inte uttryckligen hade undantagits från avtalets omfattning hade produkter av ovanstående slag med ursprung i Västsahara börjat föras in till EU enligt de förmånsvillkor som Marocko beviljats, när överenskommelsen trädde i kraft i oktober 2012.²⁰

I december 2015 beslutade domstolen att ogiltigförklara delar av frihandelsavtalet med avseende på tillämpning på Västsahara. Marocko, som är en strategiskt viktig allierad för EU när det gäller migration och terrorbekämpning, reagerade med ilska och valde att frysa relationerna med EU. Under flera veckor förekom varken kommunikation eller samarbete inom mångmiljonprogram som rör bland annat antiterroråtgärder. Rådet var därför snabbt med att meddela att man tänkte överklaga domen, vilket också skedde i februari 2016. Flera av EU:s medlemsstater – Frankrike, Portugal, Spanien, Belgien och Tyskland – valde till och med att ingripa i rättprocessen på rådets sida genom att uttalat ta ställning för att bibehålla handelsflödet från Västsahara genom handelsavtalet med Marocko.²¹ Både Belgien och Tyskland hade lyckats ingå ingå bilaterala återtagandeavtal med Marocko, samtidigt som Marocko vägrade att uppfylla sina åtaganden genom en liknande och starkt efterfrågad överenskommelse på EU-nivå, vilket ledde till spekulationer om att vissa EU-länders regeringar hade erbjudit sitt stöd i rättsprocessen mot att de skulle få skicka tillbaka marockanska medborgare som vistades illegalt i deras länder. Den svenska regeringen nådde en överenskommelse om repatriering med Marocko bara några dagar efter att man meddelat beslutet att dra tillbaka löftet att erkänna en självständig väst-saharisk republik, och inom en månad efter att man stött rådets beslut att överklaga.²²

I september 2016 konstaterade EU-domstolens generaladvokat – en juridisk rådgivare som domstolen utsett för att ge sina synpunkter på ärendet – att "vare sig associationsavtalet mellan EU och Marocko eller avtalet om liberalisering av handeln med jordbruks- och fiskeriprodukter mellan EU och Marocko är tillämpligt på Västsahara".²³ Tre månader senare, i december 2016, bekräftade EU-domstolens stora kammare generaladvokatens argumentation i sin slutliga dom, som slog fast att de associations- och liberaliseringsavtal som ingåtts mellan EU och Marocko inte är tillämpliga på Västsahara.²⁴ Domstolen fastslog att Västsahara är ett "åtskilt och avgränsat" territorium i förhållande till Marocko och att "Västsaharas folk måste betraktas som en 'tredje part'" i avtal mellan EU och Marocko. Därmed krävs deras samtycke för att implementeringen av associationsavtalet mellan EU och Marocko ska påverka dem. Det är då inte nödvändigt, menar domstolen, att avgöra om en sådan implementering gynnar det väst-sahariska folket – det viktiga är att de samtycker till den. "I förevarande fall framgår det emellertid inte av den överklagade domen att Västsaharas folk har uttryckt ett sådant samtycke", hävdade domstolen.²⁵

Rent praktiskt innebär domen att produkter från Västsahara inte kan behandlas på samma förmånliga sätt som produkter från Marocko. Även om de kommersiella konsekvenserna kan verka begränsade har de politiska aspekterna lett till försämrade relationer mellan EU och Marocko. Marockanska jordbruks- och fiskeriministeriet valde att sätta press på EU:s ömma punkt – flyktingkrisen – när man i februari 2017 meddelade att "eventuella hinder för tillämpningen av detta avtal ... riskerar att leda till en ny ökning av flyktingströmmen, som Marocko har lyckats hålla tillbaka genom kontinuerliga och riktade insatser."²⁶

EU:s medlemsstater fattade då ännu ett enhälligt beslut om att beordra EU-kommissionen att förhandla fram ett reviderat handelsavtal med Marocko som gör det möjligt för EU att fortsätta importera produkter från Västsahara. Samtalen har redan inletts, men rådet och kommissionen ger inte allmänheten någon insyn i processen. När det gäller Västsahara verkar EU angeläget om att se till att verksamheten fortsätter som vanligt. EU:s lista över godkända exportörer från Marocko och listan över godkända processanläggningar i Marocko uppdaterades under sommaren 2017, och båda omfattar fortfarande enheter som ligger i Västsahara.²⁷ Den kritiska utmaningen att inhämta väst-sahariernas samtycke ska enligt källor nära rådet lösas genom att exempelvis inkludera Royal Advisory Council for Saharan Affairs (Corcas) i förhandlingsprocessen. Corcas är en rådgivande kommitté i frågor som rör Västsahara, som är knuten till den marockanska regeringen och tillsattes genom ett kungligt dekret i mars 2006.²⁸

Polisario har å sin sida erkänts av FN som representant för Västsaharas folk och som en av de två parterna i konflikten. Polisario hålls dock utanför handelssamtalen mellan EU och Marocko.

Svensk syn på EU-domen

Bland EU:s medlemsstater är Sverige en av de få som har uttalat sig om konflikten kring Västsahara. År 2012 motsatte sig landet EU:s föreslagna fiskerivtal med Marocko, med argumentet att "eftersom Västsahara inte är en del av det marockanska territoriet kräver internationell lagstiftning att dess fiskeresurser ska användas till fördel för det västsahariska folket och i enlighet med deras intressen och önskemål."²⁹ Tillsammans med Nederländerna motsatte sig Sverige att Västsahara skulle inkluderas i jordbrukshandelsavtalet mellan EU och Marocko. "Varken Sverige eller något annat EU-land har erkänt Västsahara som en del av Marocko. Regeringen anser därför inte att EU:s handelsavtal med Marocko är tillämpliga för produkter från Västsahara. Detta har många gånger framförts av svenska företrädare i EU-sammanhang", yttrade dåvarande handelsminister Ewa Björling i februari 2013.³⁰

Att just Sverige av alla medlemsländer – i synnerhet under den nuvarande regeringen – ställde sig bakom det geopolitiskt motiverade rådet efter att EU-domstolen hade bekräftat det som hela tiden varit Sveriges ståndpunkt, ledde till många höjda ögonbryn. Regeringen motiverade beslutet att ställa sig bakom rådets överklagande av EU-domstolens dom med att en slutlig dom skulle avgöra saken en gång för alla. Men när domen sedan kom, och med all önskvärd tydlighet än en gång bekräftade den hållning som Sverige länge haft angående Västsahara, sällade sig Sverige till de övriga medlemsstaterna och gav

EU-kommissionen mandat att förhandla fram ett reviderat handelsavtal med Rabat för att trygga ett fortsatt inflöde av produkter från Västsahara.

I samband med att mandatet godkändes publicerade den svenska regeringen en artikel på sin webbplats där man förklarade att man kräver transparens gentemot EU-medlemsstaterna vad gäller handelssamtalen mellan EU och Marocko.³¹ Regeringen framhöll också att det västsahariska folket måste ge sitt samtycke, något som den franska regeringen och EU-kommissionen frenetiskt försöker undvika i förhandlingarna.

"En förutsättning för att Sverige ska kunna ställa sig bakom ett framtida avtal mellan EU och Marocko är att detta respekterar folkrätten, inklusive domen från EU-domstolen", yttrade utrikesminister Margot Wallström i riksdagen.³² Återigen finns inga indikationer på hur internationell lagstiftning ska verkställas i Västsahara.

Uttalandet ger ingen förklaring till hur Sverige kom fram till slutsatsen att EU och Marocko över huvud taget har någon rätt att förhandla fram avtal som omfattar Västsahara. EU-domstolen har trots allt fastslagit att territoriet inte har något med Marocko att göra och att dess folk själva måste avgöra sådana frågor. Det verkar tydligt redan nu att transparensen inte respekteras, eftersom det västsahariska folket, som förväntas ge sitt samtycke, inte är inkluderat i samtalen mellan Marocko och EU.

Zander är ett av flera fartyg i ockuperade Västsahara som har koppling till Sverige. Här syns fartyget strax utanför Dakhlas hamn.

Svenska institutioner tiger

Vad säger då de svenska institutionerna om företagsverksamheten i det västahariska territoriet? Ytterst lite.

Den svenska regeringen tycks inte ha utfärdat några riktlinjer eller råd kring hur den svenska företagssektorn ska förhålla sig till territoriet. Det stämmer visserligen att domen inte slutgiltigt avgör frågan, men däremot anger den tydligt i sin argumentation vilka principer som måste gälla enligt internationell lagstiftning – nämligen att territoriets representant måste ge sitt samtycke.

WSRW ställde 2017 frågan vilka råd det svenska utrikesdepartementet ger till företag som vill handla eller investera i Västsahara, som de ovan nämnda, och vilka råd man ger till helt eller delvis statligt ägda institutioner. UD gav följande svar:

"Den svenska regeringen förutsätter att företag som verkar i Sverige eller utomlands respekterar mänskliga rättigheter i allt de gör. I augusti 2015 lanserade den svenska regeringen en nationell handlingsplan för företagande och mänskliga rättigheter. Syftet med den är att omsätta FN:s vägledande principer för företag och mänskliga rättigheter i praktiska åtgärder på nationell nivå. Handlingsplanen har spridits brett och marknadsförts inom företagssektorn och ska även fungera som riktlinjer för svenska företag som vill handla eller investera i Västsahara.

*Allt eventuellt stöd från helt eller delvis statligt ägda svenska institutioner [...] måste följa svensk och internationell lagstiftning. Regeringens hållning på ett mer allmänt plan är att all potentiell utforskning och exploatering av naturresurser i Västsahara enligt internationell lagstiftning måste ske i enlighet med det västahariska folkets behov, intressen och önskemål. Detta innefattar att eventuella intäkter måste komma folket till del och vara i enlighet med deras önskemål."*³³

När handelsministern fick frågan om svensk affärsverksamhet i Västsahara 2014 blev svaret att regeringen uppmanar svenska företag att anta internationella etiska riktlinjer för mänskliga rättigheter.³⁴ Sedan dess har regeringen kommit med fler uttalanden i samma vaga ordalag, utan någon information om hur den internationella lagstiftningen ska tillämpas.³⁵

- Western Sahara Resource Watch kontaktade åtta svenska helt eller delvis statligt ägda institutioner som främjar handel i utlandet – samt privata handelsorganisationer – under sommaren 2017.
- Två av dessa uppgav en tydlig hållning om Västsahara.
- En förtydligade att man inte hade något mandat för att arbeta med Västsahara.
- Övriga hade ingen hållning eller svarade att frågan är hypotetisk och att man tittar på den om det skulle bli aktuellt.
- Undersökningen visar att de svenska statliga organisationer som främjar handel inte får någon vägledning alls från utrikesdepartementet om hur de ska förhålla sig till EU-domen. Följden av att tydlig vägledning från regeringshåll saknas blir att såväl svenska institutioner som företagen själva får klara sig på egen hand när det gäller att tolka internationell lagstiftning med hänsyn till Västsahara.

Svenska Exportkreditnämnden (EKN)

Om organisationen: En myndighet som främjar svensk export genom att ställa ut olika former av statliga garantier till skydd för utebliven betalning.

Hållning: "EKN har ingen täckning för Västsahara och ställer därför inte ut några garantier för exporttransaktioner inom det territoriet. [...] Normal täckning gäller för garantier för Marocko. Om transaktionen på något sätt skulle involvera Västsahara gäller inte garantin."³⁶

Webbplats: www.ekn.se

Nordiska investeringsbanken (NIB)

Om organisationen: En internationell finansinstitution som ägs gemensamt av de nordiska och baltiska ländernas regeringar och bedriver utlåningsverksamhet både inom och utanför sina medlemsländer. Institutionen undertecknade 2002 ett samarbetsavtal med Marocko som har använts för endast ett projekt.

Hållning: NIB bekräftar att man har befintliga policyer för att förhindra att banken stöder projekt i Västsahara "med hänsyn till de aktuella förhållandena i den regionen".³⁷

Webbplats: www.nib.int

Kommerskollegium

Om organisationen: Internationellt sett är Kommerskollegium en ganska unik institution. Det är en statlig myndighet med ansvar för utrikeshandel, EU:s inre marknad och handelspolitik. En av myndighetens uppgifter är att erbjuda stöd åt företag.

Hållning: "Kommerskollegium har inte fått regeringens uppdrag eller mandat att agera eller verka inom det nämnda området. Av den anledningen har vi ingen hållning angående affärsverksamhet i Västsahara, och det ingår inte heller i våra uppgifter att stödja svenska företag i deras affärsverksamhet i Västsahara."³⁸

Webbplats: www.kommers.se

Svensk Exportkredit (SEK)

Om organisationen: Ett statligt bolag som tillhandahåller exportkrediter.

Hållning: "Vi tittar på alla förfrågningar som kommer in till SEK utifrån olika kriterier, däribland landet och företaget ifråga och om det finns några sanktioner. Vi tittar även på hållbarheten i all vår utlåning, och mänskliga rättigheter är en av parametrarna. Tyvärr kan vi inte ge något förhandsbesked, varken utifrån land eller företag."³⁹

Webbplats: www.sek.se

Näringslivets Internationella Råd (NIR)

Om organisationen: En medlemsorganisation som består av stora exportföretag, organisationer, myndigheter och banker som främjar export och handel. NIR tillhandahåller rådgivning och tjänster för svenska företag som verkar inom komplexa marknader/områden.

Hållning: "Vi har inte haft något särskilt fokus på den här frågan och ser därför ingen anledning att inleda diskussioner om potentiella framtida frågor."⁴⁰

Webbplats: www.nir.se

Swedfund

Om organisationen: Statens utvecklingsfinansier.

Hållning: "Marocko är listat som land som kvalificerar sig för utvecklingsstöd enligt OECD/DAC. Om Swedfund skulle få ett erbjudande om en investering i Västsahara eller något annat omtvistat område är första steget enligt Swedfunds försiktighetsprinciper att analysera om området är kvalificerat för utvecklingsstöd enligt OECD/DAC. Vi skulle kontakta Utrikesdepartementet för att fråga om vägledning i frågan."⁴¹

Webbplats: www.swedfund.se

Business Sweden

Om organisationen: Halvstatlig organisation samäggt med representanter för det svenska näringslivet och med syfte att främja svensk export.

Hållning: "Vi har inte fått några förfrågningar från svenska företag om att ta ställning i den här frågan. Business Sweden följer och agerar i enlighet med alla regler, lagar och bestämmelser som införts av den svenska regeringen." WSRW ombeds att "... kontakta ansvariga myndigheter och fråga efter deras hållning i frågan istället för att be oss att diskutera en situation som ännu inte har uppstått och därför är rent hypotetisk."⁴²

Webbplats: www.business-sweden.se

Svensk sjöfart

Om organisationen: En branschorganisation som representerar 60 svenska rederier, varav ett är Wisby Tankers.

Hållning: "Svensk sjöfart tar inte ställning till olika länders politiska system eller diskussioner utan följer de rekommendationer som utfärdas av International Chamber of Shipping (ICS)/International Maritime Organisation (IMO) kring vilka områden som bör undvikas och liknande, oavsett orsak. Därför har Svensk sjöfart, i likhet med de allra flesta nationella och internationella sjöfartsorganisationer, ingen hållning som går ut på att avråda våra medlemmar från att bedriva sjöfart i området.

[...] Rederier som är verksamma i området bör vara medvetna om att de befinner sig i ett politiskt känsligt område. Riskerna där är större än genomsnittet. Det innebär dels risker för fartyget och lasten, men också för besättningen. Vårt råd är att noggrant följa utvecklingen på nationell och internationell nivå och att se till att sjöfarten bedrivs i enlighet med höga internationella standarder för säkerhet och hållbarhet. Det är viktigt att de officiella internationella FN-rekommendationerna för handel och transporter följs."⁴³

Webbplats: www.sweship.se

Det rätta sättet

De fyra stora svenska dagligvarukedjorna Axfood, Coop, ICA och Bergendahls/City Gross undertecknade 2013 en gemensam deklaration om att de inte vill sälja produkter från Västsahara.⁴⁴ Tillsammans kontrollerar de fyra konkurrerande företagen över 90 procent av den svenska dagligvarumarknaden.

Uttalandet framhåller att sådan försäljning "strider mot" kedjornas etiska åtaganden. Sedan dess har företagen gjort gemensamma ansträngningar för att styra bort importerna från territoriet.

- Att importera från Västsahara skulle bli problematiskt i förhållande till internationell lagstiftning, och vi vill att vår hållning ska vara tydlig för våra kunder, återförsäljare, uppköpare och andra mellanhänder i vår leveranskedja, förklarade Håkan Björklund, public affairs Axfood.

- En formell ursprungsmärkning, t.ex. "producerad i Västsahara", som definitivt skulle identifiera de oönskade produkterna, saknas fortfarande. Det ställer krav på dagligvarukedjorna att vara uppmärksamma, identifiera och undvika produkter från Västsahara genom hela leveranskedjan, fastslår Björklund.

Han understryker att tomaterna från Marocko är oproblematiske och håller en hög kvalitet, men att man har vidtagit åtgärder för att säkerställa att tomater från Marocko inte inkluderar produkter från Västsahara.

- Vi är uppmärksamma på otillräcklig eller felaktig märkning. Vi vill allihop tillgodose våra kunders krav och sälja de produkter som efterfrågas. Förhoppningsvis kommer andra svenska företag att följa vårt exempel, säger Björklund.

2010 dokumenterade SVT hur fiskolja från Västsahara hamnade i Omega 3-produkter som såldes till svenska konsumenter. Som en följd av detta bojkottades många produkter av svenska hälsokost- och livsmedelsbutiker tills man kunde vara säker på att de inte innehöll fiskolja från Västsahara. Den Omega 3 som finns på den svenska marknaden idag innehåller sannolikt inte fiskolja från territoriet.

Medan den svenska regeringen, enligt WSRW, förhåller sig passiv och avstår från att ge företagen råd om Västsahara, går de svenska dagligvarukedjorna före och visar vägen. - Vi vill kunna känna oss stolta över de produkter vi säljer, förklarar Håkan Björklund, public affairs Axfood.

Andra regeringar säger nej till verksamhet i Västsahara

Regeringarna i andra nordeuropeiska länder uppmanar konsekvent företagen att hålla sig borta från det ockuperade territoriet.

- Den norska regeringens hållning att be företag att inte handla eller investera i Västsahara sprider sig till andra statliga institutioner som vill följa utrikesdepartementets linje, säger Magnhild Bøgseth, ordförande för norska stöttekommittén för Västsahara.

Hon påpekar att den norska regeringen framhåller att det inte finns något embargo och att dess hållning är att råda företagen att frivilligt åta sig att agera ansvarsfullt genom att inte bedriva sådan verksamhet.

- Det innebär att olika finansieringsinstitut och branschorganisationer som Norges rederiförbund också ber sina företag eller medlemmar att inte engagera sig i sådan verksamhet. Det har inte varit någon stor uppoffring för regeringen att gå ut med de här råden, och det förvånar mig att Sverige inte gör likadant, särskilt med hänsyn till FN:s vägledande principer för företag och mänskliga rättigheter, säger Bøgseth.

"Den holländska regeringen varnar för investeringar och affärsverksamhet i Västsaharas territorium nedanför 27:e breddgraden", skriver Nederländernas regering på sin hemsida.⁴⁵

Man varnar särskilt för affärssuppgörelser som "visar sig har beviljats på ett orättvist sätt och de skador på anseendet som det kan orsaka" samt risker som "rör framför allt korrekt ursprungsmärkning och certifiering av produkter från Västsahara".

Även den danska och färöiska regeringen har utfärdat särskilda råd till företag där man varnar för riskerna.

Rekommendationer

Till Sveriges regering:

- Att följa EU-domstolens dom från den 21 december 2016, framför allt genom att behandla Marocko och Västsahara som åtskilda och avgränsade territorier och se till att alla ekonomiska aktiviteter i eller i förhållande till Västsahara sker med samtycke från FN:s erkända representant för det västsahariska folket, Polisario.
- Att avvisa alla EU-handelsavtal som omfattar Västsahara utan särskilt samtycke från representanten för det västsahariska folket, Polisario.
- Att i enlighet med den svenska regeringens uttalade begäran till EU om transparens i förhandlingarna ställa frågan varför det västsahariska folket inte har inkluderats i samtalen, eftersom det är de som bör samtycka till det planerade handelsavtalet.
- Att i enlighet med den svenska regeringens uttalade begäran om transparens i förhållande till handelssamtalen mellan EU och Marocko publicera ett officiellt uttalande om behovet av sådan transparens.
- Att i linje med sina skyldigheter enligt EU-domen och FN:s vägledande principer för företag och mänskliga rättigheter utfärda en allmän rekommendation till det svenska näringslivet om att inte verka i eller handla med produkter från Västsahara.
- Att ge tydliga instruktioner till de svenska institutioner som främjar handel och investeringar i utlandet om att neka stöd till projekt i Västsahara.
- Att se till att alla varor från Västsahara importeras under ISO-koden "EH" och inte "MA".
- Att övervaka och rapportera in den volym av varor med ursprung från Västsahara som förs in i landet och upprätta en databas över alla svenska företag som är engagerade i handel med eller i territoriet så att statistiska uppgifter kan göras tillgängliga på EU-nivå.
- Att öka stödet till den västsahariska befolkningen i flyktinglägren i Algeriet och ge stöd till västsahariska civilsamhällesorganisationer och människorättsförsvarare i det ockuperade territoriet.

Till de berörda företagen:

- Att omedelbart avbryta all inblandning i Västsahara såvida man inte först har inhämtat samtycke från representanten för det västsahariska folket, Polisario.

Till de statliga svenska institutioner som främjar handel:

- Att anta en tydlig policy om att inte främja handel i ockuperade Västsahara.

Till Svensk sjöfart:

- Att rekommendera medlemmarna att inte delta i transporter till eller från Västsahara.

Till EU-kommissionen:

- Att omedelbart avbryta handelssamtalen med Marocko rörande Västsahara och istället ta kontakt med Polisario för att etablera ramar för bilaterala relationer med det territoriet.
- Att övervaka och rapportera in den volym av varor med ursprung från Västsahara som förs in i EU:s territorium.
- Att utfärda råd till företagen inom hela EU som varnar för de risker för såväl anseende som finansiella och rättsliga följder som är förenade med handel i eller med Västsahara.
- Att drastiskt förändra biståndet till det västsahariska folket, framför allt genom att öka det humanitära stödet till flyktinglägren i Algeriet, ta fram ett program för resiliens för att bygga upp de västsahariska institutionerna och civilsamhället samt genom att ge stöd till västsahariska civilsamhällesorganisationer i det ockuperade territoriet.

Notes

- 1 WSRW.org 2017-06-06, 15 questions that Atlas Copco does not want to answer: <http://www.wsrw.org/a105x3891>
- 2 WSRW 2014-06-20, Fuelling the Occupation: <http://www.wsrw.org/a228x2917>
- 3 WSRW.org 2017-06-12, Wisby Tankers continues fuelling the occupation: <http://www.wsrw.org/a105x3910>
- 4 Ibid.
- 5 Greenpeace 2013-12-02, Exporting Exploitation: <http://www.greenpeace.org/eu-unit/en/Publications/2013/Exporting-Exploitation/>
- 6 Brev från WSRW till Kite.se 2017-04-30: http://www.wsrw.org/files/dated/2017-08-28/2017.04.30_wsrw-kite.se.pdf
- 7 Brev från WSRW till Stockholm Kiteboardcenter 2017-04-30: http://www.wsrw.org/files/dated/2017-08-28/2017.04.30_wsrw-kiteboardcenter.pdf
- 8 Beräkningarna bygger på de senaste rapporterna som finns tillgängliga: rapporten för andra kvartalet 2017 från AP1, AP2 och AP4 samt rapporten för fjärde kvartalet 2016 från AP7.
- 9 Ibid.
- 10 UN Security Council, 2002-02-12, Brev daterat 29 januari 2002 från the Under-Secretary-General for Legal Affairs, the Legal Counsel, adresserat till the President of the Security Council, S/2002/161. http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/2002/161
- 11 WSRW.org, 2015-10-16, UN Treaty Body urges Morocco to respect Saharawis' right to resources, <http://www.wsrw.org/a105x3627>
- 12 WSRW.org 2016-11-04, UN committee concerned of lack of Saharawi consent over resources: <http://www.wsrw.org/a105x3627>
- 13 WSRW.org, 2015-10-19, African Union publishes Legal Opinion on Western Sahara plunder, <http://www.wsrw.org/a105x3281>
- 14 Press Statement of 575th PSC Meeting on Natural Resources and Conflicts in Africa, http://www.peaceau.org/en/article/press-statement-of-575th-psc-meeting-on-natural-resources-and-conflicts-in-africa?utm_source=Email_marketing&utm_campaign=Wednesday_February_17_2016_-_1&utm_medium=HTMLEmail
- 15 Communiqué of the Peace and Security Council of the African Union at its 496th meeting held on 27 March 2015, on the situation in Western Sahara, §11, <http://www.peaceau.org/en/article/communique-of-the-peace-and-security-council-of-the-african-union-au-at-its-496th-meeting-held-on-27-march-2015-on-the-situation-in-western-sahara>
- 16 Auto núm. 40/2014 de la Sala de lo Penal de la Audiencia Nacional. Se t.ex. här: http://www.wsrw.org/files/dated/2016-04-19/audiencia_nacional_4.7.2014_-_gdeim_izik.pdf
- 17 EU-domstolen 2016-12-21, rådet mot Front Polisario, ECLI:EU:C:2016:973, domstolens dom: <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=186489&pageIndex=0&doclang=SV&mode=req&dir=&occ=first&part=1&cid=65790>
- 18 WSRW.org 2017-06-16, Carriers of Conflict: http://www.wsrw.org/files/dated/2017-06-16/carriersofconflict_16.06.2017_web.pdf
- 19 WSRW.org 2013-02-27, Frente Polisario tries EU trade deal in court: <http://www.wsrw.org/a217x2531>
- 20 WSRW.org 2012-06-27, EU-Marocko agri-deal to enter into force in October: <http://www.wsrw.org/a214x2337>
- 21 InfoCuria 2016-06-09, Ordonnance du Président de la Cour, Pourvoi - Intervention - Association professionnelle representative - Intérêt à la solution du litige - Admission: <http://>

- curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=180421&pageIndex=0&doclang=fr&mode=req&dir=&occ=first&part=1&cid=1248270
- 22 WSRW.org 2016-03-17, Trading Saharawi rights for Moroccan migrants: <http://www.wsrw.org/a243x3418>
- 23 WSRW.org 2016-09-13, EU Court Advocate: Western Sahara is not part of EU-Morocco trade deal: <http://www.wsrw.org/a106x3567>
- 24 Europeiska unionens domstol 2016-12-21, pressmeddelande nr 146/16, The Association and Liberalisation Agreements concluded between the EU and Marocko are not applicable to Western Sahara: <https://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2016-12/cp160146en.pdf>
- 25 InfoCuria 2016-12-21, Domstolens dom (stora avdelningen), C-104/16 P, S106: <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=186489&pageIndex=0&doclang=SV&mode=req&dir=&occ=first&part=1&cid=65790>
- 26 France24 2017-02-22, Marocko uses migrant crisis as leverage in EU free trade dispute: <http://www.france24.com/en/20170222-morocco-hundreds-migrants-storm-spain-ceuta-amid-eu-trade-tensions>
- 27 EU:s generaldirektorat för hälsa och livsmedelssäkerhet: Third Country Establishments; List per Country: https://webgate.ec.europa.eu/sanco/traces/output/non_eu_listsPerCountry_en.htm#.
- 28 Uttalande från ordföranden för Royal Advisory Council for Saharan Affairs (Corcas) angående första ordinarie sessionen 2009: <http://www.corcas.com/SearchResults/RoyalDecree/tabid/495/Default.aspx>
- 29 Europeiska unionens råd 2013-11-14, a-punktsnot: <http://register.consilium.europa.eu/doc/srv?l=EN&f=ST%2015723%202013%20ADD%201>
- 30 Sveriges Riksdag, Jordbruksprodukter från Västsahara: http://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svar-pa-skriftlig-fragal-jordbruksprodukter-fran-vastsahara_H012276
- 31 Sveriges regering 2017-05-29, Västsahariska folkets självbestämmanderätt avgörande i framtida handelsavtal: <http://www.regeringen.se/artiklar/2017/05/vastsahariska-folkets-sjalvbestammanderatt-avgorande-i-framtida-handelsavtal/>
- 32 Sveriges utrikesminister, svar på skriftlig fråga nr 2016/17:1480, 2017-06-07: http://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/skriftlig-fragal-omforhandling-av-eus-handelsavtal-med-marocko_H4111480
- 33 Brev från Sveriges regering till WSRW 2017-09-05: http://wsrw.org/files/dated/2017-09-05/2017.09.05_sweden-wsrw.jpg
Brev från WSRW till Sveriges regering 2017-06-28: http://www.wsrw.org/files/dated/2017-08-28/2017.06.28_wsrw-sweden_mfa.pdf
- 34 SVT, 2014-06-20, Oljetransporter till Västsahara kritiserar: <https://www.svt.se/nyheter/inrikes/oljetransporter-till-vastsahara-kritiserar>
- 35 "Vad gäller svenska företag i övrigt förutsätter jag att de följer relevant lagstiftning och tar sitt ansvar för en hållbar utveckling", biträdande finansminister Per Bolund.
Riksdagen.se 2016-11-29, AP-fondernas investeringar i det ockuperade Västsahara, Interpellation 2016/17:119: http://www.riksdagen.se/sv/webb-tv/video/interpellationsdebatt/ap-fondernas-investeringar-i-det-ockuperade_H410119
"Folkkrätten gäller mellan stater. Den svenska regeringen tycker emellertid att svenska företag bör uppträda ansvarsfullt oavsett var de verkar. Många svenska företag är också ledande på att kombinera affärer med ett bredare samhällsansvar. I det här fallet tyder det dock på att det inte är ett svenskt företag och då är möjligheterna att påverka begränsade.", utrikesminister Margot Wallström.
OmVärlden 2015-04-01, Svensk finansman vänder Västsahara ryggen: <http://www.omvarlden.se/Opinion/debattartiklar/svensk-finansman-vander-vastsahara-ryggen/>
- "EU-domstolens avgörande behandlar inte frågan om enskilda medlemsstaters stöd eller garantier till företag. Domen berör således inte vad som gäller för att ge stöd till svenska företag som agerar i Västsahara. I den mån något finansiellt stöd eller garantier till svenska företag skulle förekomma ska detta ske inom ramen för svensk rätt och folkkrätten.", EU- och handelsminister Ann Linde.
Svar från EU- och handelsministern på skriftlig fråga nr 2016/17:1182, 2017-07-12: http://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/skriftlig-fragal-handel-med-vastsahariska-produkter_H4111182
- 36 Korrespondens mellan WSRW och EKN 2017: http://www.wsrw.org/files/dated/2017-08-28/correspondence_wsrw-ekn_2017.pdf
- 37 Korrespondens mellan WSRW och NIB 2017: http://www.wsrw.org/files/dated/2017-08-28/correspondence_wsrw-nib_2017.pdf
- 38 Korrespondens mellan WSRW och Kommerskollegium 2017: http://www.wsrw.org/files/dated/2017-08-28/correspondence_wsrw-nationalboardoftrade_2017.pdf
- 39 Korrespondens mellan WSRW och SEK 2017: http://www.wsrw.org/files/dated/2017-08-28/correspondence_wsrw-sek_2017.pdf
- 40 Korrespondens mellan WSRW och NIR 2017: http://www.wsrw.org/files/dated/2017-08-28/correspondence_wsrw-nir_2017.pdf
- 41 Korrespondens mellan WSRW och Swedfund 2017: http://www.wsrw.org/files/dated/2017-08-28/correspondence_wsrw-swedfund_2017.pdf
- 42 Korrespondens mellan WSRW och Business Sweden 2017: http://www.wsrw.org/files/dated/2017-08-28/correspondence_wsrw-businesssweden_2017.pdf
- 43 Korrespondens mellan WSRW och Swedship 2017: http://www.wsrw.org/files/dated/2017-08-28/correspondence_wsrw-sweship_2017.pdf
- 44 WSRW.org 2013-01-22, 4 Swedish chains unite in avoiding Western Sahara goods: <http://www.wsrw.org/a217x2493>
Den 1 december 2015 antog dagligvarukedjorna i branschorganisationen Svensk Dagligvaruhandel, som i stort sett består av samma grupp av företag, även ett allmänt uttalande om import från ockuperade länder. https://www.svenskdagligvaruhandel.se/wp-content/uploads/SvDH_Branschoverenskommelse_ockuperad-mark.pdf
- 45 Netherlands Enterprise Agency, Västsahara: <https://www.rvo.nl/onderwerpen/internationaal-ondernemen/landenoverzicht/marokko/westelijke-sahara>

“The Court’s conclusion is that the materials and information presented to it do not establish any tie of territorial sovereignty between the territory of Western Sahara and the Kingdom of Morocco or the Mauritanian entity. Thus the Court has not found legal ties of such a nature as might affect the application of General Assembly resolution 1514 (XV) in the decolonization of Western Sahara and, in particular, of the principle of self-determination through the free and genuine expression of the will of the peoples of the Territory.”

International Court of Justice, 16 Oct 1975

ISBN:

978-82-93425-21-2 (digital)

978-82-93425-22-9 (print)